

Anatomie en verantwoordelijkheid

Het aantal zelfverklaarde 'autonomen' in ons land groeit. Dit zijn mensen die 'het contract met de overheid' hebben opgezegd. Er zijn 8.600 mensen die bij de Belastingdienst hun 'geboortemiljoenen' hebben opgeëist. Daar denken ze recht op te hebben. Tegelijkertijd voelen ze geen plicht om belasting, boetes en schulden te betalen en een zorgverzekering af te sluiten.

Het gedrag van de autonomen is vervelend voor de betrokken organisaties en de samenleving. Deurwaarders en Belastingdienst delen boetes uit en gaan over tot straffen met verbeurdverklaring van goederen en uithuisplaatsingen. Dat brengt een deel van de autonomen tot inkeer. Een ander deel drijft het nog verder uit de samenleving. Uiteindelijk betalen wij, 'niet-autonomen', de rekening. Maar het is vooral verdrietig dat zoveel mensen niet meer bij ons willen horen.

Deze trend naar 'autonomie' lijkt een extreme vorm van een breder gevoel niet gehoord te worden, niet vertegenwoordigd te zijn in Den Haag en te worden 'afgehaakt'. Dat is voor het samenleven een bedreigende ontwikkeling. Is deze ontwikkeling te keren? Zo ja, hoe dan?

Helaas, zoals bij zoveel 'maatschappelijke ontwikkelingen', hangt alles met alles samen. Er zijn geen gemakkelijke antwoorden en oplossingen voorhanden. Maar het kan nuttig zijn na te denken over de vraag of het wel of niet nemen van verantwoordelijkheid een rol speelt bij dit vraagstuk.

'Autonomen' lijken de verantwoordelijkheid voor zichzelf te nemen. Maar hoe ver gaat dat? Wat als een storm of overstrooming hun huis verwoest? Wat als inbrekers hun huis leeghalen? Wat als ze een ongeluk krijgen, verslaafd raken of ziek worden of als hun kind een depressie ontwikkelt? Kunnen ze dan die verantwoordelijkheid aan en zorg dragen voor zichzelf? Of beroepen ze zich op zo'n moment alsnog op anderen? Zo ja, dan is voor hen

te hopen dat die anderen verantwoordelijkheid niet alleen opvatten als verantwoordelijkheid voor zichzelf, maar ook als zorg voor en om anderen, en zich inspannen om voor die anderen iets te doen.

Verantwoordelijkheid of zorg voor anderen bloeit bij wederkerigheid. Hoe lang is verantwoordelijkheid voor anderen vol te houden als de ander zich niet verantwoordelijk betoont voor jou? Of op zijn minst blijkt geeft van erkenning van en waardering voor het feit dat je je verantwoordelijk voor anderen gedraagt? Zo bezien is het goed denkbaar dat mensen die het gevoel krijgen dat de overheid zich voor hen niet verantwoordelijk voelt of toont, zich van de weersomstuit niet verantwoordelijk voelen voor het wel en wee van de overheid. En stoppen met stemmen en belasting betalen.

Sport is niet dé oplossing voor het maatschappelijke probleem van ontheemding en verwezing. Maar sport biedt de lokale overheid wel een mooie mogelijkheid zich verantwoordelijk te tonen en te laten zien dat de gemeenschap zorg heeft voor haar burgers. De vrijwilligers bij de sportverenigingen zijn wat dit betreft maatschappelijk goud. Zij gedragen zich verantwoordelijk voor iets groters en anders dan hun eigen belang. Wees niet onverschillig, laat als gemeente merken dat je die inzet waardeert en nodig hebt! Opat dat ze niet afhaken.

Hugo van der Poel is directeur van het Mulier Instituut.